

Izhaja 10. in
25. dan vsa-
cega meseca.

POPOTNIK

Velja za celo
leto 3 gold. za
pol leta 1 gold.
50 kr.

List za šolo in dom.

I. leto.

V Celji, 10. avgusta 1880.

15. list.

Pot v Solčavo.

Potopisna črtica, priobčil Ivan Gabršek.

Konec.

Po dveh urah smo dospeli v Solčavo. V kadunji med planinskim svetom, 606 m. nad morsko gladino leži ta prijazna vasica, ki šteje za vsem kakih 30 poslopij, farno cerkev in kapelo na mirodvoru. Farna cerkev je jako stara in so jo, tako se govori, ustanovili Celjski grofje, ki so nekdaj imeli tam v planinah svoje love; odtod, kakor pravijo, izvira domače ime „Knez“ pri neki hiši v planini in domače ime „Vitezič“ pri hiši tik stópnic, ki vodijo iz vasi navzgor do farne cerkve.

Tudi kapelica sv. Ane na mirodvoru je že zelo stara, ker shranjena pisma kažejo, da jo je že leta 1610 ljubljanski škof Hren blagoslovil.

Kogar zanima zgodovina teh cerkvá, naj se obrne ob priliki do ondotnega, povsodi jako priljubljenega in spoštovanega, pa tudi gostoljubnega in prijaznega gospoda župnika Janeza Jane-a, kateri že dolgo vrsto let v blagor prebivalstva tu pastiruje. Iz griča poleg cerkve je jako lep razgled proti Ovčevi na Štifterjevo posestvo, koje je obdano z rodovitnimi polji in travniki. Leta 1851 je zadel hud udarec Solčavo in njeno okolico. Priklatilo se je namreč tje nekaj vojaških uskokov, ktere je hotela straža poloviti. Ko pa so žandarji prišli v te kraje, zbrala se je množica takih begunov ter žandarje hudo otepla. Vsled tega in ker se je raznesla novica, da je Solčavska okolica skrivališče begunov in potepuhov ter se prebivalci upirajo zoper postavo, so 20. dec. 1851 ob najhujši zimi poslali mnogo vojakov tje, ki so Solčavo in okolico posedli ter z najostrejšimi sredstvi postopali zoper okoličane. Deset dni je trajalo to obleganje na veliko škodo prebivalstva in še le pozneje se je razvidelo, da domačini niso zakrivili ničesar, ampak tuji pritepenci.

Po tem kratkem prestanku prosim bralca, da nas spremlja dalje.

Iz Solčave se gre začetkoma po široki poti četert ure na desnem bregu, potem čez Savinjo 5 minut do kadunje, poleg ktere vodi steza na desno navzgor k cerkvi sv. Duha.

Zdaj postane pot zopet jako ozka. Nekoliko pod strmimi pečinami na desni, nekoliko poleg košatih gojzdov na desni strani se dospe do mosta čez Savinjo in kmalo potem do vhodne meje v Logarjevo dolino.

Dosedanja tesnota pojenja in človeškemu očesu se odpre nov svet, prekrasna Logarjeva dolina.

Ime te doline prihaja od posestnikovega Logarjevega doma, ležečega v sredini doline med zelenimi travniki in njivami. Široka je ta dolina dober četert ure, do slapa pa dobre tri ure dolga, in ima obliko polukroga, skalnatega amfiteatra! Po dolžini jo prepreza prozorna, bistročista Savinja po snežnobeli apneniški strugi. Poleg vhoda v romantično Matkovo dolino se vanjo izliva Jezerski potok.

Na levi strani propadajo navpično v dolino sinje planine Ojstrica, Brana, Kotla, Planjava, na desni v nižavah in večinoma tudi po dolini so košate livade in gojzdiči do Plesnikovega doma.

Vse oblike naravne stvaritve, kar si jih človeško srce le videti želi, so tu zastopane v živem nasprotju med seboj, — rodovitno polje, gojzd, logovi, sterma pečevje, bistra voda, propadna, pogibeljna rebra planin, slapovi, sneženi plazovi na obnožji in na vrhovih planin — vse je videti in ni treba izredno poetične narave, da je tu človek ginjen v čistem planinskem ozračju.

Zvunanja tvorba planin je tako različna, da si niti dva vrhova nista enaka, med vsemi pa je Ojstriški vrh najbolj razoran in razcepljen.

Dolina je večidel ravna in le jako po malem se potuje navzgor od Logarjevega posestva mimo slapa, prozornega kakor belosvilena tančica, do Plesnika, kateri ima dovolj prenočišč za popotnike, ki nameravajo obhoditi planinske vrhé.

Od Plesnikovega posestva, to je poslednjega stanovališča v tej dolini, dalje ponehajo rodovitne setve in človek je v samoti — v pustinji in vendar v mičnem raju, ostavljen od vsega človeštva, sam, daleč od vsakdanjega hrupa in motenja.

Nizki planinski grmiči in planinske cvetke krasijo tla, sem in tam se začuje iz planin zamolklo donenje zvoncev živadi, ki se pase v visočinah ob planinskih zeliščih, tu in tam prifrči hrošč ali metuljček mimo — drugega glasu, drugega življenja ni, in brezskrbno, lahkega srca vzdihne človek v tem mirnotihem raju, v planinski vonjavi!

Ne traja dolgo, da se zasakne pot okolo griča iz skalnatih okruškov in glej novo čudo! dolina je v vzadji povprek zatvorjena po rudečkasti pečini, nad katero se 2528 m. (8000') visoka Rinka (Skuta) ponosno k nebu dviga, s snegom pokrit vrh. Po pečini pa iz strašne visočine pada slap Savinjski doli v skalnato kadunjo. Iz daljine je videti slap nepremakljiv kakor širok marmelnov steber na rujavkastorudečem vzdaji. Zavzeto oko strmi na ta velekrasen naraven prizor, ni se ga moč nagledati.

Čez pol ure hoda dojde se pod slap Savinje, ki se v nižini razškropi v tisuče in tisuče svetlih kapljic. V vsaki kapljici se leskečejo v solčnem svitu vse barve mavrice v neizrečeni milini.

Na tem mestu bi človek v tihi pobožnosti cele ure bival ter občudoval Stvarnika v neskončni njegovi modrosti, ki je svet, domačo našo zemljo obdaril s tako čarobnimi kraji.

Voden steber slapa izvira 120 metrov visoko pod Rinko ter se vali po naravnem žlebu in slednjič pada v ono skalnato kadunjo, iz ktere se izliva potem Savinja. Četert ure pozneje, doli tam v dolini potok izgine med posipjem in še le pri posestvu Juvanovem (nižje od Plesnika), izpod velike skale zopet privre kot solnčnočist vir. To je namreč pravi izvirek Savinje, ktera po združenji z Jezerico kot uren potok teka dalje proti Solčavi.

Do Savinjskega slapa tedaj nas je vodila naša pot. Velikanskega vtisa, kojega je naravna krasota storila na me, ne zamorem popisati, čudim se le, da ljudje daleč, daleč tje v Švico potujejo ogledovat visoke planine, pa jih imajo v enaki ali še večji lepoti tukaj na domači, slovenski zemlji. Naj navedem le izrek slavnega zemljeznanca Ami de Bouè, ki o Logarjevi dolini piše, da je polukrog ob obnožji teh gora živa podoba sloveče doline Gauvernske v Pirenejskem pogorju. Polukrog navpičnih apneniških sten, slapovi, gorostasni vrhovi 7 do 8000' visoki brez predgorja in malokedaj snega prosti, dolomitni vršiči ob vhodu v to panoramo, to vse so poteze, ki so tako zelo podobne onim v Gauvernski dolini.

Konečno še dodam nekoliko opazk o podnebji, o prebivalstvu, rastlinah in živalih v popisanih okoliceh.

Podnebje v teh krajih je milejše nego ob gorovji Pohorja, ker so od severa in zahoda po visokih gorskih potezah omejene, v zavetji proti viharju in pred nenadnimi vremenskimi spremembami.

Nenavadna prikazen je, da se tu nahajajo po dolinah cvetke, kakoršne se sploh le po planinah dobè in da nasprotno po planinah cveto rastline, kakoršnih smo navajeni iskati le po ravninah.

Med poljskimi pridelki je žito sploh in sočivje, okoli Luč tudi turšica.

Razun navadnih domačih živali, kokoši i. t. d. se po planinah, posebno na Radohi nahajajo zajci beli ko sneg, divji petelini dvojne vrste, na Ojstrici divje koze, orli, jastrebi, ob nižavah in v Logarjevi dolini serne, kune, dihurji, podlasice, lisice, navadni zajci, ob Savinji pa vidre.

Navadnih kač je dovolj, med strupenimi pa je najti rujavi gad in pogosto sivi modras. Enega gada smo videli greti se ob solnci.

Tukaj bivajo povsod izključljivo le zavedni Slovenci, ki se pečajo s poljedelstvom in živinorejo.

Njih vnanja postava je čvrsta, krepka, visoka; pokvek, kilovih in sploh telesno popačenih prikazni tu malo ali skoraj nič ne najdeš, kar svedočiyo zapisniki vojaških nabir. Tudi duševno so ljudje vzbujeni, čili in bistrega uma. Odkritosrčnost jim sije iz očesa, kadarkoli človek občuje ž njimi. Gostoljubnost in prijaznost proti tujcem je splošno znana Solčavljanom prirojena lastnost.

Jezik, izključljivo slovenski, jim je čist, z malimi izjemami nepopačen, ter se nekoliko približuje kranjskemu narečju.

Rop, tatvina, pobjo so tu malo znana zločinstva, ljudstvo je pošteno, delavno, krotko, živí skromno pa zadovoljno. Z mirno vestjo bi tu brez strahu vsakdo nosil s seboj mnogo premoženja. Starinske obleke, kratke hlače, modre

volnate nogovice in široki klobuki se le še malokje nahajajo, obleka novejše šege postaja navadnejša.

Nalezljivih bolezní, kakor kolere, vročinske bolezní i. t. d. ni, zdravstvene razmere so sploh jako ugodne. —

Poslavljam se od čestitih bralcev in se nadejam, da bo moj skromen opis kakega prijatelja narave izvalil v te vrlo lepe, prekrasne slovenske kraje!

Upljiv narave na človeško serce.

Napočila je spomlad in ž njo prišlo je veselje, prišla je radost! Narava prebudila se je iz terdega zimskega spanja, znova je omlajena ter zopet se nam kaže v najlepši svoji krasoti! Vse se veseli premile vîgredi in občuduje tisučere njene lepôtje, ki jih je razkrila radogledemu svetu. Da, prekrasna je krasota pomladina in brezčutno ali hudobno sercé ima ta, ki se je ne razveseli, ki se vsaj za nekatere mnogobrojnih njenih darov ogreti ne more! Gorjé takemu človeku! Kogar ne zaníma narava, kogar ne prešúne pri pogledu nje-nega kínce veselje, — ta je nesrečnež! Vsaj je vendar narava najslajša radost! A ona je tudi vir vsej učenosti! Vsa veda je vzrasla iz narave, vsa prava, istinita umetnost ni družega ko — narava sama! Pesniki, filozofi, slikarji, vsi in povsod zajemajo svoje navdušenje jedino le iz jednega, a nevsahljivega studenca: iz narave! Kdor torej o naravi, o tem viru vsega lepega in vzvišenega, zaničljivo govóri ter se terdovratno vpira nje blaženemu upljivu, je neotesan sirovež, — ki ne zasluži človeškega imena. — Narava je knjiga, ki se nikoli prebrati ne dá, a brati jo moramo, — če hočemo zadostiti človeški svoji nalogi! A to branje treba je rano pričeti, zgodaj se moramo navaditi opazovati naravo ter občudovati njene darove. Vsaj ravno po tem, da se naravni darovi, in krasôtje premalo spoznavajo, se narava najbolj v nemar devlje!

In koliko dragocenih darov ponuja ravno spomlad človeku v nedolžno razveseljevanje! Zato pa je ta letni čas sosebno sposoben v to, ta narodni učitelj svoje učence opozori na te naravne lepote, da jih nagiblje k lastnemu opazovanju pomlajene nature! Spomladanski kras po umetnem navodu učiteljevem ne more biti brez upljiva na rahločutna srca vesele mladeži, mora se jim vzbuditi občudovanje do njega. Sevéda mora učitelj sam biti navdan s tem čutom, goreče mora plameneti ljubav do nature v njegovem oprsji, ako hoče, da bode z dobrodejnim tem ognjem vnel isto čutstvo v nježnih srcih izročene mu dece.

Izmed premnogih darov pomladanskih gotovo so nam najbolj priljubljene cvetice, te mile oznanovke prebujene narave. Kadar one zopet, prigledajo iz zemlje ter se nam sè svojimi pisanimi glavicami ponujajo v šopek, tedaj se nas polasti veselje, delavnost. Prve cvetice so nam najdražje, akoravno neznatne, vendar raji po njih sežemo, kakor pa po krasnih, a umetno vzgojenih vrtnicah itd.! Vsaj te sleduje nimajo ni pomladi ni zime, niso tako

zrasle, ko one na prosti livadi, niso se naravno izobrazile. Naravno pa je za nas mikavnejše, bolj poetično, — torej sežemo po n a r a v n e m ! Narava le je poezija ! Zvončki, trobentice, dragoljubci, vijolice in druge pisane in nepisane krasotice dozdevajo se nam vsako leto nove — in vendar so zmirom jednake, vedno jednako sestavljene. A ravno navidezna ta prevara nas vedno znova razveseljuje, ravno po njej je moči kaj dobro uvideti vsegamogočnost Onega, ki jih je naredil v naše veselje ter nam jih poslal kot posle neskončne svoje ljubezni do nas ! Če torej učitelj te pomladne cvetičice v svoji učilnici sè svojimi učenci pregleduje, če jim vé m i č n o razkladati njih sestavo, če jih seznanj s tajnostmi njihove rasti itd., bode storil s tem za razvoj b o g a b o j e č n o s t i in za oplemenitev č u t s t v a otročjega več, nego če bi predelal Bog si ga vedi koliko suhoparnih beril moralčne vsebine ! Vsekako cvetice dosti u p l j i v a j o n a č u t s t v o č l o v e k o v o ter zavzemajo važno mesto v vzgoji in sicer v vzgoji duševnega ali n o t r a n j e g a č l o v e k a . Znana reč je, da tistim ljudem, ki se pečajo z izrejo cvetic, biva v prsih r a h l o č u t j e , b i j e j i m b l a g o s r c e . Dekleta, sploh ženske, pri katerih n a d v l a d u j e č u t s t v o druge duševne lastnosti, se zlasti radi pečajo s cveticami, kaj dosti jih čislajo ! Vsak človek pa gotovo nekatere rastline raji vidi ko druge, vsak gotovo j e d n o cvetico pred vsemi drugimi najbolj ljubi ! Tej se zaroči, njej zaupa vse svoje gorje, vso svoje radost ! Cvetice-bla ž i j o s r c é , požlahnjujejo in razvedrujejo duh človekov ! Učitelj se bode tedaj čisto pogovarjal z otroki o cvetičah, popeljal jih bo sam včasih kam pod milo nebo ter jim tú razkladal raznobarvne rastlinice. S tem bode vsadil otrokom kal veselja do teh nježnih stvaric v s r c é ! Otroci bodo jeli sami gojiti doma cve-tice, če ne koj, pa pozneje. Ako se je učitelju le posrečilo, da je n e k t e r e svojih gojencev napolnil s p r a v i m veseljem do cvetic, potem je dosti do-segel ! Cvetice imajo neko skrivno moč, kateri se človek zlepa odtegniti ne more, ako se jej je enkrat vdal. Ta moč pa je ravno utemeljena v l j u b e z n i do teh lepotic narave, d o n a r a v e s a m e ! Ta ljubezen enkrat vzbujena, ne da se več premagati. — Le poglej srebrolasega starčeka, kako hodi, vpert na svojo palico, počasi po zeleni trati ; a ko zagleda cvetico, ne more si kaj, da se ne pripogne, da je ne vterga. Težavno je bilo to potrtemu možu, a premagal se je. Cvetica probudila ga je iz zimskega s v o j e g a spanja, obudila mu je spomin na življenje njegovega „lepšo polovico“, na n j e g o v o p o m l a d ! In raduje se zdaj, mnoge črte po ovenelem obrazu se mu ogla-dijo, — zadovoljen je. Cvetice so mu obudile edino veselje, ki ga še ima : p r i p e -ljale so duh njegov v nekdanje srečne dneve. Zdajci se jih s p o m i n j a , živi v njih ! Srečen je ! — Kajti jedino veselje, jedina sreča starosti je spomin na preteklost ! — A cvetice ne pomladé le sivčeka, tudi bolnik, ki i h t é leži na revnem svojem ležišču, steguje želno oslabele svoje roke po njih, poljubuje jih z obdelelima ustnicama, kakor b i hotel serkati iz njih novo moč, novo življenje. Tolažijo ga, navdajajo ga z rajsko nadejo okrevanja —, prave prijateljice so mu !

In če bi tudi več ne ozdravel, če bi mogel preminiti — potem bode pač tudi tista roka, ki mu cvetice zdaj p i n a š a v tolažbo, jih zasadila na go-

milo, nje, ki so mu bile tolikanj priljubljene in k srcu priraščene. Ako zgubimo drage svoje, potlej jim kot zadnji dar polagamo vence na njihov grob. Vsaj umerlim družega podariti ne moremo, ko njezne cvetice! V te izlivamo svoje solze, svoje gorje i svojo tugo; one prinašajo naša čutstva ljubljnim ranjkim. Kaj tesno zvezane so tedaj te krasotice narave z v s e m našim življenjem! In ravno zato pa človek spomladi, kadar zopet zagleda te svoje ljubljenske, novo oživi, veselje mu klije v osrčji, n a r a v n o veselje. To naravno veselje pa mora učitelj obuditi pri svojih gojencih, navdajati jih mora z občudovanjem do narave, navduševati je za nje lepoto, skratka, obdariti jih sè s v e t o v n e m o k r a s o t e s t v a r j e n j a.

To pa doseči more le po naravi sami! Narava je, kakor smo že omenili, prvotni vir vsej lepoti in vzvišenosti, n i g a t o r e j v e č j e g a o d g o j i l n e g a p r i p o m o č k a o d n a r a v e! — Če se je spridil posameznega človeka duh, če se je popačil duh naroda, — potem temu ni družega zdravila, nego da zopet oba ukreneta pravo pot, da se verneti z n o v a k n a r a v i!

Vnemajmo torej našo mladino, up bodočnosti, za prevzvišeno naravo in nje stvaritelja, vcepimo ji pravo veselje do te narave! Ako smo to storili, potem smo jo osrečili, kajti kdor naravo in nje darove ljubi, ta ne pozna p r a v e nesreče, ta na zemlji in v nje kinču r a d prebiva in lahko z Höltyjem poreče:

*„O, wunderschön ist Gottes Erde
Und wert darauf vergnügt zu sein!
D'rum will ich, bis ich Asche werde,
Mich dieser schönen Erde freu'n!“*

Armin Gradišnik.

Učne slike iz zgodovine.

(Spisuje Tone Brezovnik.)

V. Stari Slovani.

Stari Slovani so živeli v rodovinah (zadrugah). Zadruga je obsegala vse sorodovince po kervi, kateri so imeli iste roditelje: starše, sinove, vnuke, prevnuke i. t. d. Zadruga je imela vse premoženje skupaj, eden je delal za vse, vsi za enega. Kedar je bila rodovinska hiša pretesna, nastanovile so se posamezne družine okoli koče. Tako je ena zadruga štela včasih čez sto duš. Da je šlo v tem gospodarstvu vse po redu in pravici, za tó je skerbel starešina ali gospodar ali knez. Sperva je bil oče tudi gospodar; po njegovi smerti so si izvolili za gospodarja tistega, ki je bil najboljši in najpripravnejši izmed zadruga. Vsi udje so ga častili in ga ubogali. Zadrugniki so imeli skupno ime po prvem starešini.

Zadruga je sčasoma tako narastla, da vsi udje niso mogli več skupaj živeti in da je bil en del prisiljen, si novih sedežev poiskati. Zgodilo se je to navadno blizu starega prebivališča. Nova izselbina si je izbrala svojega

starešino, ime si je obdržala pa prejšnje. — Tako so iz zadrug nastale županije. V zadruzi je bil starešina prvi, kadar je pa kaka reč vso županijo zadevala, posvetovali so se vsi ti starešine in njim na čelu je stal župan, t. j. starešina cele županije, celega roda. Župan je imel vse tiste dolžnosti za ves rod, kakor jih je imel gospodar pri zadruzi. Za župana je bil voljen najpametnejši, najvestnejši.

Kraljev in cesarjev niso imeli. Od časa do časa so se zbirali, da bi se pomenkovali o spremembi starih in ustanovljenji novih postav, o vojski i. t. d. Taka zbirališča so imenovali „narodne zборе“. Kar se je v teh zborih razpravljalo in sklenilo, to je potem veljalo in se spolnjevalo, to je bila njih postava. Ako se je ta ali ona postava sklenila, potem se je naročilo starešinam, čuvati in paziti, da se vse natančno izpolnjuje. Ako je pa národní zbor sklenil, da bi se proti temu ali onemu sovražniku boj pričel, zbral je župan možke svoje županije ter jih je na občno zbirališče odvel. Vodstvo vojne so potem starešini prevzeli in prvi med njimi, ali vikši vojskovodja, ki je bil v národnem zboru izvoljen, vodil je vojsko proti sovražniku in zato se je imenoval „vojvoda“. Ko je vojska nehala, nehala je tudi njegova oblast. Vojske še niso takrat tako imenovali, ampak rekli so ji „bran“, zato ker se niso nikdar drugače bojevali, razven za brambo svojih posestev. Nikdar se niso vojskovali zato, da bi druge svobodne národe pot jarem sužnosti in robstva potlačili, nego bojevali so se le za svobodo in pravico, za vero in domovino. Kadar je bilo brambe treba, tedaj so se Slovani ravno take junaške vojake skazali, kot pred pridne kmetovalce. Njih glavno orožje je bilo kopje (ščít), meč in pušica. Bojevali so se peš ali na konji, in tako malo so jih nevarnosti strašile, da so dostikrat skoro vso obleko slekli ter se tako čisto prosti v sovražnika zagnali. Če so zmagali, razlili so ves svoj serd, jezo in razkačenost nad premaganimi sovražniki. Tako grozovito so delali v tedanjih časih tudi vsi drugi národi.

Ko so sovražnika srečno premagali in nagnali, povernili so se zopet vsak na svoj dom ter vnovič pridno obdelovali svoje polje.

Pogledimo si še kake vere so bili naši prededje! Stari Slovani so bili tako kot Kelti, Rimljani in dr., pagani, t. j. imeli so malike in so mnogim bogovom čast skazovali. Največji bog, ki pošilja vse dobro, ki vlada zemljo, zrak in nebo in kojemu so vsi drugi bogovi tako podložni, kakor člani rodovine svojemu starešini, zval se je Perun ali Belibog. Vse hudo in slabo pošiljal jim je Črt ali Černibog. Luč (solnčno), toploto in štiri letne čase pošiljal jim je bog Svatovit (t. j. sveti svit) ali Triglav. Njemu na čast zažigali so krese (sedaj sv. Janezu Kerstniku). Drugi bog, ki je skerbel za popotnike, da so jih ljudje radi sprejemali, ali pa če jih kdo ni sprejel in mu postregel, ga ostro kaznovali, je bil, kakor znano, Radegost. Bog veselja je bil Kurent. Njemu na čast so pustne večere z mnogimi burkami in veselicami obhajali. Boginjo smerti so zvali Morano. Njej na čast praznovali so tudi sedmine ali praznične shode in gostarije sedmi dan po pogrebu (sedem dni zapored?). — V spomin na to Morano še zdaj verujejo na „Moro“, ki hodi skoz zaperta vrata človeka ali živali tlačiti. Da se je

obranijo, naredijo na prag ali vrata „morsko nogo“. — Tudi pastirji so imeli svojega boga, *V e l e s a*, ki je pazil, da se ni čeda pozgubila, da je niso volkovi ali zubri napali i. t. d. V gozdih je prebival neki hudoben in siten bog, ki je rad ljudem ugajal in škodoval; imenovali so ga *Š k r a t* (škrateelj, hostni mož:) V vodi je prebival *P o v o d n i k*, ki je včasih kacega človeka (dekletce) seboj v vodo, v svoj lepi stekleni in zlati grad, potegnil. Pri studencih, v hosti, v jamah i. t. d. so prebivale krasne, bele device *V i l e* imenovane, ki so navadno ljudem dobro storevale n. pr. povedale kedaj, kam in kaj naj vseje, zdravile so, v bogim pomagale, pa včasih so bile tudi hudobne. *B o g i n j a* zemlje se je imenovala *B a b a*. V spomin na njo še sedaj na sredpostno sredo na mostih razrežejo slamnato babo, „babo žagati“ pravijo temu, ter hočejo s tem povedati, da se je kruto vladanje zimske zemske boginje *B a b e* nehalo in na versto pride prijazna spomladanska boginja.

Te in druge bogove častili so stari Slovani v svetih gozdih (logih, gajih), na prostem in doma pri posebnih žertvenikih ter so jim darovali razne poljske pridelke, živali i. dr.

Tako so živeli stari Slovani. Marljivo so obdelovali polje in redili živino ter po svoje njih bogove častili. Pa so li drugi národi Slovanom ta zemljišča privoščili? So jih li v miru pustili? — Žalibog ne! Vedno so jih kruti sovražniki napadali, jih terpinčili, jim lepo obdelano polje in žito jemali. Vsak še tako mali národ se je prederznil Slovane zatirati in preganjati. Tlačili so jih *A v a r i* (Obri), *F r a n k i*, *N e m c i*, *M a g j a r i*, *T u r k i* in *b o g* ve kdo vse. Noben národ pod solncem ni imel toliko neprijateljev, noben ni preterpel toliko nezasluzenih krivic, nobeden ni izgubil po ognju in meču toliko spominkov duševnega življenja in omike, kakor ravno slovenski národ. Cele slovanske rodove (na *L a b i* i. dr.) so stoletne vojske in grozovito preganjanje ali čisto iztrebile ali pa vsaj nečloveško pomandrale*). Kdor vse preganjanje našega národa ve in premisli, se mu mora milo storiti in čuditi se mora, da ime „Slovan“ ni že davno ime samo v knjigah, nego da še slovansko govori blizo polovica Evrope, tretjina Azije in velik prostor Amerike, kajti čez 80 milijonov je še nas Slovanov. Zato so pa tudi resnične besede našega slavnega pesnika *D r. F r. P r e š i r n a*, da „*n a j v e č s v e t á o t r o k o m s l i š i S l a v e*“ in da „Slovanom nikoli solnce ne zaide“ kakor pravi slavni *K o l a r*. — Ponosni moramo toraj biti, da smo tudi mi Slovani ter da srečno živimo pod mogočnim žezlom Habsburškim, v mili nam Avstriji.

Dalje pride.

Poučni izgledi iz prirodoslovja.

(Priobčuje Tomaž Romih.)

I. Trdna, kapljevita i plinovita telesa.

V šoli vidite mnogo klopi; ali bi jih še moglo enkrat toliko v šoli biti? Ne, ker prostora manjka. — Cerkev je prenapolnjena ljudi; ali bi jih še za-

*) Čitatelje opozorujemo tu na izverstno letos od „Slov Matice“ izdano knjigo „*G e r m a n s t v o*“, ali na kratek zapopadek iz nje natisnjen v *S l o v. G o s p o d a r j u* od 16. — 23. številke letošnjega leta.

moglo enkrat toliko v cerkvi biti? Ne, ker prostora manjka. Ta posoda je polna vode; ali še zamorem kaj vode v to posodo vliiti? Ne, ker prostora manjka. — Kaj zavzema klop, človeško truplo, voda? Klop zavzema prostor, Človeško truplo zavzema prostor. Voda zavzema prostor. — Vse, kar kak prostor zavzema, imenujemo telo. — Kaj je klop, človeško truplo, voda? Klop je telo, ker zavzema prostor itd. -- Imenujte še druga telesa!

Kako zaznamo razne stvari v šoli? Vidimo jih. — Od zvonaj na cesti derdra voz; kako ga zaznamo? Mi slišimo voz derdrati. — Jaz grem ua vert; ne vidim še nobene cvetlice, a že sem jo zaznal; kako to? Vi cvetlico vohate. — Mati ti rečejo na večer, idi v klet po jabelko; kako si jabelko našel, ker nisi nobene luči se seboj imel? Jaz sem ga tipal. — Ti začneš jabelko jesti; kako si zaznal, da je sladko, a ne kislo, kakor si mislil? Jaz sem jabelko okusil. — Kako torej zaznamo razna telesa? Mi telesa vidimo, slišimo, vohamo, okušamo in tipamo. S čim zaznamo razna telesa? S čuti. — Koliko čutov imamo? Mi imamo pet čutov in sicer vid, sluh, voh, okus in tip. Imenujte telesa, ktera zaznamo z vidom, sluhom, vohom, okusom in tipom!

Dervar derva cepi; ali jih lahko ali siloma razdrobi? — Na cesti ljudje kamenje tolčejo, ali ga lahko ali siloma razdrobijo? Siloma. Taka telesa, kakor so derva, kamenje, imenujemo terda telesa; terda telesa zamoremo le siloma razdrobiti. Imenujte terda telesa!

V tem kozarcu je voda; kako podobo ima ta voda? Podobo kozarca. — Jaz zlijem to vodo v steklenico; kako podobo ima zdaj voda? Podobo steklenice. — Ali ima voda svoje samostalne podobe ali ne? Voda nima svoje samostalne podobe, temveč podobo posode, v kateri je shranjena. — Ali terda telesa tudi nimajo svoje samostalne podobe? Terda telesa imajo svojo samostalno podobo. — Tukaj imam ročno brizgljo; jaz jo napolnim z vodo ter poskušam pah v brizgljo potisniti, med tem ko luknjico, skoz katero bi se voda stakala, s perstom zadalam; ali zamorem pah daleč v brizgljo potisniti ali ne? Vi zamorete pah le malo v brizgljo potisniti. — Ali se da torej voda veliko stisniti? Voda se da le jako malo stisniti? Jaz porinem svojo roko v vodo; ali sem jo lahko ali težko razdelil? Lahko. — Če pogledam svojo roko, kaj vidim na nji? Kaplje. — Taka telesa, kakor je voda, imenujemo kapljevita telesa; ona nimajo svoje samostalne podobe, temveč podobo posode, v kateri so shranjena; zamoremo jih jako malo stisniti; razdelimo jih lahko; v majhni množini se nahajajo v kapljah. Imenujte kapljevita telesa!

Jaz maham z roko sem in tje. Kaj zaznam? Zrak. — Ali sem zrak težko ali lahko razdelil? Lahko. — V teh dveh steklenicah imam vodeneč*),

*) Vodeneč dobimo na sledeči način: V navadno steklenico denem železne opilke ali cinkove kosce. V steklenico vlijem potem toliko vode, da je steklenica za tretji del napolnjena i dolivam potem počasi žveplene kisline in sicer na pet gramov vode en gram kisline. Steklenica se zadela potem s plutovim zamaškom (*Korkstüpsel*), ktereга sem poprej z

zraku podobno telo; kako podoba ima vodeneč? Podoba steklenice. — Ali ima vodeneč svojo samostalno podobo? Vodeneč nima svoje samostalne podobe, temveč podobo posode, v kateri je shranjen. — Jaz odmašim eno steklenico, ter ji približam gorečo šibico; kaj zapazite? Vodeneč se je vžgal. — Jaz odmašim drugo steklenico, a pustim jo nekoliko časa odperto, predno ji približam gorečo šibico; ali se je zdaj tudi kaj vžgalo? Ne. — Ali je še toraj vodeneč bil v steklenici? Ne. — Kam je vodeneč zginil? Vodeneč se je po zunanjem zraku razdelil. — Tukaj imam zopet ročno brizgljo; s čim je brizglja napolnjena? Sè zrakom. — Jaz porinem pah v brizgljo, med tem ko jo na drugem konci s perstom zamašim; ali zamorem pah daleč v brizgljo poriniti, ali ne? Vi zamorete pah daleč v brizgljo poriniti. — Ali se da toraj zrak zelo ali malo stisniti? Zrak se da zelo stisniti. — Taka telesa, kakor sta zrak in vodeneč imenujemo plinovita telesa; ona nimajo svoje samostalne podobe, temveč podobo posode, v kateri so shranjena; dajo se jako lahko razdeliti i zelo stisniti, ter si prizadevajo vedno več prostora zavzeti, tako da jih zamoremo le v zamašenih prostorih shranjevati. Imenujte plinovita telesa!

Kratek povzetek za pismeno vajo. Vse, kar kak prostor zavzema, imenujemo telo. Telesa zaznamo s čuti, z vidom, sè sluhom, z vohom, z okusom, s tipom; mi telesa vidimo, slišimo, vohamo, okušamo in tipamo. Telesa stavimo v tri skupine. Tača telesa, kakor so derva in kamenje, imenujemo terda; voda je kapljevito, zrak in vodeneč plinovito telo.

Terda telesa imajo svojo samostalno podobo; zamoremo jih le siloma razdrobiti. Kapljevita in plinovita telesa nimajo svoje samostalne podobe, temveč podobo posode, v kateri so shranjena in dajo se lahko razdeliti. Kapljevitih teles ne moremo skoraj nič stisniti; v majhni množini se nahajajo v kapljah. Plinovita telesa se dajo precej skupaj stisniti ter si prizadevajo, se na vse kraje razškropiti; zamoremo jih toraj le v popolno zamašenih posodah shranjevati.

Slovniška obravnava v ljudski šoli.

Spisuje V. J a r c.

Dalje.

Osebni zaimki.

Glagol se pa tudi tako lahko pove, da natančno določi kdo, t. j. ktera oseba kaj dela. Ko bi bilo n. pr. meni ime France in bi pisal, kako bi to od

okroglo pilo prevartal; skoz to luknjico sem prepognjeno stekleno cev porinil. Ta cev sega sè svojim drugim koncem v posodo, ktera je z vodo napolnjena. Takoj se iz vode v malih mehurčkih vzdiguje. Ta plin je vodeneč. Ako nad cev z vodo napolnjeno steklenico deržimo, gre ta plin v steklenico; za vsak plinav mehurček pa stopi ravno toliko vode iz steklenice, tako dolgo, da je vsa steklenica s plinom napolnjena. Steklenico še potem pod vodo s plutovim zamaškom dobro zadelam. Da se nobena nesreča ne zgodi, zavijem tisto steklenico, v kateri plin vžgem, v robec.

sebe povedal? ali bi morda rekel: France pišem? — in če bi bilo tebi ime Radoslav in bi tudi pisal, kako bom to povedal? ali bom morda rekel: Radoslav pišeš? — Ne, navadno ne govorimo tako, ampak mesto: France pišem, bi rekel: j a z pišem, in namesto Radoslav pišeš, bi se boljše reklo: t i pišeš, itd. France, Radoslav itd. so pa besede, ki pomenijo osebe. Zgoraj pa se je osebno ime France, Radoslav izpustilo in se je druga besedica stavila j a z, t i, ktera stoji namesto osebnega imena ali za osebno ime, zato se pa takim besedam reče osebni zaimki.

Osebni zaimki so: jaz, ti, on, ona, ono, midva, medve, vidva, vedve, onadva, onedve, mi, me, vi, ve, oni, one.

Osebe glagolov.

Trije učenci so se pripravljali na nauk (v šoli pred naukom), kar reče Bogomir Mihetu: Glej no, Miha! kako smo danes mi trije pridni, vsi delamo; j a z čitam, ti pišeš, France pa tam zadaj računi.

Kako je rekel Bogomir sam od sebe? — jaz čitam. Kadar kdo sam od sebe kaj pripoveduje, takrat stoji dotični glagol v prvi osebi.

Perva oseba je zmiraj tista, ktera govori.

Osebni zaimek za prvo osebo se glasi v ednini jaz (za vse tri spole); v dvojini za moški spol midva, za ženski medve; v množini za moški spol mi, za ženski mé. (Za srednji spol se v dvojini in množini enako ženskemu zaznamjuje.)

Glasi bi se toraj v ednini: jaz pišem (za vse spole); v dvojini za m. midva piševa, za ž. medve piševe; v množini: mošk. mi pišemo, žensk. me pišemo.

Pazite, kako se glagol v posameznih osebah in številih konča!

67. Sledeče nedoločnike stavite v prvo osebo in sicer naj prej v ednini, potem v dvojini in naposled v množini za moški in ženski spol!

Moliti, učiti, prisloniti, kuriti, sušiti, zapoditi; dihati, rezati, (režem) orati (orjem), kopati, saditi, gledati, obirati, tergati, prašati, odgovarjati, končati, kregati, risati, delati, pasti (padem), pusti (pasem), terkati, mlatiti, zagovarjati, prenašati, ubogati, donašati, žagati, sedeti, spat, ležati (ležim), piti (pijem), jesti (jem), klečati, prodajati, pleti (plevem), misliti, odgovarjati, peti (pojem), lomiti, loviti, pokati, greti (grejem), iti (idem), sloneti, gospodariti, hoditi, vzdigovati, sejati, (sejem) prati (perem), klečati (klečim).

Proti komu ali s kom je Bogomir govoril? — Kako je Mihetu rekel? (od sebe je rekel; jaz čitam) Mihetu je rekel: ti pišeš.

S kom, ali komu je Bogomir govoril? Bogomir je z Mihetom govoril.

Če s kom, ali komu govorimo, takrat stoji v drugi osebi dotični glagol.

Druga oseba je tista, kateri se kaj govori ali s ktero se kaj govori.

Osebni zaimek za drugo osebo se glasi v ednini: ti; v dvojini: midva, medve; v množini: mi, me.

Glagol se pa v drugi osebi z osebnim zaimkom tako-le glasi v edn.: ti pišeš; v dvoj.: vidva pišeta, vedve pišete; v množ.: vi pišete, ve pišete.

Povejte v 67. nalogi nedoločnike v drugi osebi za moški in ženski spol a) v ednini, b) v dvojini, c) v množini!

Dalje sledi.

Slovstvo.

(„Šola“ glasilo Goriških učiteljev) glasi se toraj novi list, ki se nam je poslal. — Pač marljivi so slovenski ljudski učitelji! Koliko storijo oni sami za prospah národnega šolstva. Povsodi se giblje slovensko učiteljstvo, povsodi se trudijo pomagati svojim kolegom, svojemu národu. Tudi goriški učitelji so toraj sklenili stopiti na lastne noge ter sami izdavat list, kateri naj bi zastopal v prvi versti učitelje delujoče na obalih adrijanskega morja, v drugi pa tudi one sosednjih okrajev. „Popotnik“ radostno pozdravlja to novo početje ter jim podaja roko k vzajemnemu, bratovskemu in kolegijalnemu delovanju. Vendar kot pravi prijatelj novemu listu, ne more si „Popotnik“ kaj, da ne bi tukaj izrekel neko bojazen, ktera ga je prešla, ko je dobil list v roke. „Šola“ izhajala bo — vsako četertletje. Ravno ta po naših mislih nesrečni sklep utegne ji škodovati. — Učitelji pač radi razne šolo in učiteljstvo zadevajoče novice in dopise čitamo. Radi čitamo popise, kako se godi učiteljem v tem ali onem kraji, kaj počno učitelji tu, kaj tam, kako se izpeljujejo šolske postave i.t.d. Vsled takih novic, dopisov in javnega medsobojnega pomenjkovanja se še le učitelji delujoči v raznih slov. pokrajinah prav spoznamo, se še le lahko skupno radujemo, pa tudi skupno tugujemo. Vsega tega nam „Šola“ ne bo mogla prinašati, ker čez četertletja so novice in dopisi tako zastareli, da „skoro niso več res.“ Ravno tako, če še ne hujši je v zadevi razpisov učiteljskih služeb i. dr. Časnik pa, kateri me ne vzdržuje na poveršju dnevnih ali vsaj mesečnih dogodivščin, ne mika me. Če hočem se v pedagogičnih, didaktičnih i. dr. strokah bolj podučiti, kupim ali izposodim si lahko dotičnih strokovnih knjig. Časniki so bolj namenjeni svoje čitatelje na prijeten in zdrav način kratkočasiti, kot podučevati.

Kar se spisov v I. številki tiče (Kako naj se uči pisanje s posebnim ozirom na pervaletnike,* od 2. — 7. str., spisal Amb. Ponž; „O čitanji“ od 7. — 24. str., sp. Fr. Tomšič; „Značaj oseb kot spisovne vaje,* od 24. — 26. str. od Č.; „Misli o učnih načertih,* od 26. — 27. str. sp. Ant. Leban; „O stanji šolstva na Goriškem leta 1873-9,* od 27. — 32. str.) moramo obče le dobro poročati. Že iz naslovov teh spisov more čitatelj sklepati, da se hoče „Šola“ pošteno prizadevati svojemu imenu zadostovati; svojim čitateljem, katerih ji prav mnogo želimo, pa ustrezati. Koncem izrazimo naj le še željo, da bi se „Š.“, če mogoče v vsaj mesečni list spremenila. Cena ji je za zvezek 25 kr. Naročnino sprejema g. Tom. Jug, nadučitelj v Solkanu, dopise pa V. Černic, učitelj v Št. Petru pri Gorici.

Hanžičev Tone.

Dopisi.

(Sv. Lenart.) Zopet ti imam verli Popotnik veselo novico o gibanji našega ormuškega učiteljskega društva poročati. Imeli smo 8. t. m. pri sv. Miklavžu redno skupščino, ktere se je vdeležilo 14 učiteljev in 2 učiteljci

našega okraja in 2 iz Ljutomera, gg. Horvat in Kovačič. Zraven teh so nas s svojo navzočnostjo še počastili gg. c. kr. nadzornik J. Ranner, Dr. Geršak, Dr. Žižek, oba iz Ormuža in Wenigerholz iz Središča. G. Friderik Gesner iz Vinskega verha je bil pooblaščen kot politični komisar. Po izveršbi navadnih formalnosti prvih točkov dnevnega reda predava g. Čagran, duhovni pomočnik in začasni podučitelj v Središču, o iznajdbi in razvitju pisanja na zdajno stopinjo. Govornik si je v nemškem jeziku prizadeval zelo zadovoljiti poslušalce. Skromni posnetek govora bi bil sledeč :

Prvotna znamenja, s kterimi so se misli zaznamovale, je bilo kamenje, kosti in razna domljaga, ktero so na razne kupe zlagali; tudi barve so jim bila znamenja (Slikopis, Malerschrift). Indijani severne Amerika še imajo zdaj pismo v podobah (Bilderschrift). Peruvijanci so imeli pisavo na vozle (Knotenschrift), v kteri so državni pisarji vozlali in tolmačili državljanom postavo. Omenjal je dalje hieroglif Egiptčanov, pismo s zagozdami (Keilschrift) starih narodov ob Eufratu in Tigrisu, ter umetne kvake Kitajcev in slednjič razno vpgibanje in obešanje palmovih listov ljudstev na otokih tihega oceana. — Pisanje s čerkami imajo učenjaki Feničane za iznajdence; vendar je govornik dvomil, rekši da se izumitelj čerk za gotovo ne ve. — Stari Germani so imeli navado pikati z erti mečev v debela dreves in v palice (die Rundschrift). — Med tekom časa se je iznajdel boljši material in pismenke so začeli krožiti ter lepšati do gizdavega fraktura in najnovejšega krasopisa. Omenjal je še slednjič tesnopisa. (Stenografie).

Potem je šolski nadzornik g. Ranner razlagal, kako bi se Začetnica v zvezi z elementi slovnice vspešno rabila v šoli. Začetnica je osnovana najmanj za dve leti. Za večrazrednice bo tvarina za ta čas zadostovala; na enorazrednicah pa bo pameten učitelj znal to pravo izbrati, da bo njeno sverho dosegel. Pismočitanja (Schreib - lesen) nesme učitelj predolgo odlagati; 10 dni zadostuje za predvajni razgovor. (Se ve, da morajo novinci vsi prvi dan šolskega leta že redno pričeti in ne na silo krajnega šolskega sveta čakati. Pisatelj). Pisanje se ima vaditi prvič s perstom po zraku, drugič po klopi, potem na šolsko tablo s kredo in slednjič na ročno tablo. Vse naj se pa piše precej veliko. Glaskovati se naj učijo na pisanem, potlej še le na tiskanem. Tiskano morajo znati tudi učenci prepisati. Pri glaskovanji in čitanji morajo znati vsi učenci kazati. Do čerke „r“ se lahko pogovor o čitanem opusti. Med verstjo navedena vprašanja v Začetnici se odgovarjajo in zapišujejo. Dalje nam se je kazalo, kje se imajo učenci na glasnice, tihnice, zloge, stavek in besede ter prepone in rabo velikih pismenk opozoriti. Vse to pa se le učencem mimogrede omeni, formalna slovnica se še le drugo leto temeljito uči, ker imajo berilo, slovnica in vaje v „Dodatku“ iti vstric v enem koraku.

Žal pa nam je bilo, da sta morala izostati druga dva govora, g. dr. Geršak-a in g. Sr. Majcen-a. Da siravno je vidna bolehnost izgovarjala g. dr. Geršak-a, smo ga vendar prosili, da bi govoril, ali večini je bila posebna soparjavica in pozna ura zadosten vzrok, češ, da bi škoda bila kvariti danes gotovo

izverstnega govora, toraj nam ga je obljubil za prihodnjo sejo, ktera bo v Ormužu 5. avgusta t. l.*)

Potem je še moja nevkretnost priporočala obilno naročbo na „Vrteca“ in Dragoljubece, ker je obče znano ubožstvo naše literature za šolsko mladino, toraj se mora podpirati zdatno ne samo od strani učiteljev nego tudi od drugih šolskih prijateljev. To priterdi tudi krepko g. Ranner, c. kr. šolski nadzornik ter toplo priporoča, da bi v nobeni šolski knjižnici tega časopisa z dodatki vred ne manjkalo.

G. Marko Robič nam je v svojem novozidanem hramu prav okusen obed pripravil, pri katerem so se jedernate zdravice učiteljstvu in šolskim prijateljem napivale. Sploh pa navdušuje učitelja za svoj težaven stan, kadar mu veljavni možje iz drugih stanov obetajo zdatne podpore.

V našem društvu smo se tudi že večkrat posvetovali, kako bi mali zbor čveteroglasnega petja osnovali; a dozdej nam ni bilo mogoče. Gospodom, ki so to nado gojili, naznanjamo, da se bomo v prihodnje tudi v petji vadili; kajti že letos dobimo dva krepka glasa, ktera smo dozdej najbolj pogrešali.

Kosi.

Iz novomeškega okraja. (G. c. kr. deželni predsednik Winkler — Okrajno učiteljsko zborovanje.) G. deželni predsednik je počastil na popotovanji po toči poškodovanih krajih 20. p. m. sè svojim pohodom Rudolfovo. Pričakovala ga je šolska mladina novomeška z lipovimi vejicami v rokah in velika množica ljudi iz mesta in okolice. Zvečer ob 6. uri pripelje se v spremstvu g. okr. glavarja Ekel- na in drugih gostov iz Št. Jarneja. Sprejemal je potem predstave raznih korporacij. Ker je bilo na drugi dan letošnjo uradno učiteljsko zborovanje odločeno, zbrali smo se tudi skoraj vsi učitelji tega okraja in se predstavili g. deželnemu predsedniku. Bili smo pa tudi tako srečni, da ni smo bili zadnji, kajti g. deželni predsednik nas je takoj, ko so se mu predstavile najodličnejše osebe, pozval pred sé. Deklica novomeške šole poklonila mu je krasen šopek in ga pozdravila v slovenskem jeziku. Isto tako ga pozdravi g. okrajni šolski nadzornik, profesor Derganc, v jedernatem govoru, ter mu izreči adresu s podpisi učiteljev novomeškega okraja. G. predsednik pogleda takoj krasno adresu in se zahvali v slovenskem jeziku vidno ganjen za ta čin posebne udanosti. Jako ga veseli, pravi dalje, da sliši pozdrave tudi v mili slovenščini in pristavi, da si hoče ta dar iskrene lojalnosti učiteljev kot drag spominek hraniti. Obeta tudi, da hoče vsikdar po svojih močeh učiteljstvo zdatno podpirati; priporoča zvesto, natančno spolnovanje šolskih postav in neutrujeno marljivost v težavnem poslu na korist domovine in mogočne Avstrije. Ko nas je g. nadzornik še vsacega posebej predstavil, zapustili smo ganjeni sobo in šteli smo se srečne, da smo zamogli spoznati osebno tako verlega cesarjevega namestnika.

● Drugi dan, 21. jul. zbralo se je ob 9. uri dopoldne v šolskem poslopji 27 učiteljev (med temi 9 pomožnih) in 2 učiteljici k zborovanji G. okr. nad-

*) Na ta dan pa nam je pozneje bila naznanjena okrajna uč. konferenca v Ptujju, toraj bo moral odbor določiti kak drugi dan za to sejo. (Opazka pis.)

zornik predstavi g. c. kr. okr. komisarja, grofa Marenzija, kot vladnega zastopnika, pozdravi učitelje, ter jih opozori, naj slavni dan poroke našega presvitlega cesarjeviča tudi naše ljudske šole slovesno obhajajo. Za svojega namestnika si izbere g. Jerše-ta, učitelji pa volijo zapisnikarja g. Kristofa in gđč. Klamčar. Prvo točko dnevnega reda: „Metodično obravnavanje zemljepisnega berilnega spisa „Kranjska in sosedne dežele“ z učenci IV. razreda deške šole izverši g. Jerše dobro, daširavno je moral zaradi male pomote na dnevnem redu nepripravljen svojo nalogo reševati. Pri debati o tej točki izrekata g. Burnik in g. nadzornik željo, naj se v šoli vedno le pravilno slovensko govori in isto tudi od učencev zahteva. O 2. točki: „Kako naj učitelj pospešuje vdeleževanje učencev pri poduku“ poročata jako dobro gg. Bartelj in Burnik. Pri debati se oglasijo gg. Koncilija, Kutnar in Kmet. G. Kmet je zoper klopne načelnike, katere g. Bartelj v svojem poročanju priporoča, ter želi, da se ta naprava stare šole (!) odpravi. Gg. Koncilija in Burnik sta enega mnenja, da se klopni načelniki pri velikem številu učencev učitelju jako zdatna pomoč. Se vé, da ti ne smejo biti vse leto eni in isti, ampak naj se večkrat menjavajo n. pr. vsak mesec. Konec sledi.

Novice in druge stvari.

(**Število pripravnikov na mariborskem učiteljišču**) je bilo konec sedanjega šolskega leta sledeče: v I. letu 44 (27 Slovencev, 17 Nemcev); v II. letu 43 (23 Slovencev, 20 Nemcev); III. letu 39 (25 Slovencev, 14 Nemcev); v IV. letu 37 (28 Slovencev, 9 Nemcev). Skupaj toraj 163 (103 Slovencev, 60 Nemcev). Zrelostni izpit na tem zavodu je letos 39 pripravnikov delalo; med temi bili so 3 eksternisti (2 Slovenca in 1 Nемец). Po národnosti je bilo 29 Slovencev in 10 Nemcev. Dobro jih je maturo izveršilo 33 (eden, g. Josip Cizelj, z odliko), slabejše pa 6.

(**C. kr. celovška gimnazija**) je koncem l. 1879-80 štela 282 dijakov (242 Nemcev, 38 Slovencev). V programu je mimo družega tudi životopis nekdanjega gim. navnatelja P. Oth. Gahovec-a.

(**Jernej Kopitar-jeva svečanost.**) Dne 21. t. m. se bo vzdala spominska plosča v rojstno hišo Jer. Kopitarja, veščaka v učenostih, v Repnjah pri Ljubljani. — Jernej Kopitar je bil rojen 23. avg. 1780, vmrl na Dunaji 11. avg. 1844, kot c. kr. svetovalec in prvi varh c. kr. bukvarnice. On sluje posebno kot izverstni jezikoslovec in kritikar.

(**Zrelostni izpit**) na ženskem učiteljišču v Gorici veršil se je 10. julija. Skušnjo delalo je 17 kandidatinj, 9 Slovenk in 8 Italijank. Ena Italijanka se je umaknila, 2 Slovenki ste padli, 3 kand. so doveršile z odliko (med njimi 1 Slovenka), ostale so skušnje prestale.

(**Sprašenih učiteljev primanjkuje**) tudi na Pruskem. L. 1877 se celih 4581 služeb ni moglo s skušenimi učitelji namestiti. Sicer se je v zadnjih

dveh letih nekoliko več dijakov v učiteljišča podalo, vendar je še pomanjkanje sprašenih učiteljev.

(Doneske za šolske knjižnice) je kranjski deželni šolski svet zvekšal od 35 kr. na 60 kr.

(Za na Kranjsko se preselujoča učitelje.) Kranjski deželni zbor je sklenil: Učitelji, ki prestopijo iz javne ljudske šole ene v državnem zboru zastopane kronovine in dežele na ljudsko šolo vojvodine Kranjske, oproščeni so od novega vplačanja doneska za tisti del svoje plače, za kterega so že v drugi kronovini vplačali postavni donesek v penzijski zaklad, pod tem pogojem, da v deželi, v kateri so prej vplačevali, velja enaka pravica za učitelje, ki iz jedne ljudske šole vojvodinje Kranjske tja prestopijo.

(Kmetijska šola v Ljubljani.) Deželni zbor kranjski je v eni svojih zadnjih sej na predlog g. O. Detelja sklenil, naj se odseku, ki ga bode požval deželni odbor, predloži vprašanje, ne bi li bilo koristno v Ljubljani ustanoviti kmetijsko šolo, ker bi se to lahko zgodilo z malimi stroški, posebno ker se za praktične vaje lahko porabi vert kmetijske družbe in bi nekateri učitelji na ljubljanskih srednjih šolah lahko podučevali v raznih družih ne kmetijskih, pa v kmetijstvo posezajočih strokah.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na sp. Štajarskem. G. J. Volavšek postal je stalni učitelj v Brežicah; g. L. Arnhart pride za podučitelja v Ptuj. Starostne doklade so prijeli gg. nadučitelji: Fr. Raner, Mart. Jakše, Mart. Čokl, Jan. Možina; gg. učitelja: J. Kokal in J. Zupanek. — Šola v Šmartinu na Paki se bode razširila v dvorazrednico. — Na Kranjskem. G. J. Thuma, stalni nadučitelj v Postojni; g. J. Zarnik iz Vrabč na Breznico na Gorenjskem. — Na sl. Koroškem. G. Val. Legat (iz Leš) učitelj k sv. Filipu; g. Vinko Zagode (podučitelj v Bistrici v rožni dolini) definitiven učitelj ravno tam; g. Rob. Schellauf (celovski učit. pripravnik) podučitelj k sv. Mihelu pri Pliberku; g. Jos. Böhm (cel. učit. priprav.) podučitelj v Gudštanj.

Podučiteljska služba

na četverorazredni deški šoli v Brežicah z dohodki II. plač. razreda se razpisuje v stalno ali začasno vmeščenje.

Prošnje s potrebnimi prilogami naj se po predpisani poti vložijo pri **krajnem šolskem svetu v Brežicah.**

Okrajni š. svet v Brežicah, dne 26. julija 1880.

Predsednik:

Josek l. r.